КУЬРЕДИН ХАБАРАР

1931-ЙИСАЛАЙ АКЪАТЗАВА
СУЛЕЙМАН-СТАЛЬСКИЙ РАЙОНДИН
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

№24(26337), Жуьмя, 14-июнь, 2019-йис
Газет гьафтедасадра акъатзава.
Масагунин къимет азадди я.

ЖУВАН ХАЛКЬДИЗ,
ЖУВАН НАМУСДИЗ ХЬИЗ,
ВАФАЛУ ЖЕН…

СТIАЛ СУЛЕЙМАН

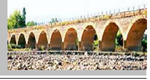

Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель – СтIал Сулейманан районда

9-июндиз Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Артем Здунов кьиле аваз Гьукуматдин делегация Сулейман-Стальский районда хьана. Адахъ галаз санал гьакI ДР-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимов ва

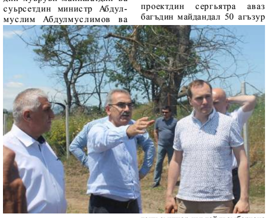

эцигунринни ЖКХ-дин министр Малик Баглиевни атанвай.

Гуьруьшдин вахтунда делегация са миллиард манатдилай виниз сметадин къимет авай «Стальские сады» проект уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай «село Юхари-Стал» хуьруьн поселенидин сергьятда авай инвестиционный майдандал фена.

Проектдихъ галаз кьадайвал, инвесторди алай аямдин Европадин стандартриз жаваб гудай адетдин ва суперинтенсивный багълар кутун фикирдиз къачунва.

Къейд ийиз кIанзава хьи, проект уьмуьрдиз куьчуьрмишун 2014-йисуз «Члар» ООО-ди 35 гектарда ичин, 20 гектарда хтун, 10 гектарда коллекционный, адетдин технологияр ишлемишуналди 15 гектарда шабалтдин ва суперинтенсивный технологияр ишлемишуналди 15 гектардани ичин багълар кутунилай башламиш хьана. Инвесторди 5,5 километрдин мензилдин аниз фидай рехъни туькIуьрна, 4 километрдилай яргъал мензилдиз экверин высоковольтный линиярни тухвана.

«Паласа» ООО-ди 1000 гектардин майданда промышленный суперинтенсивный багъ кутун, 500 гектарда шуьмягъ ва Европадин стандартар ишлемишуналди 200 гектардани пIинидин багълар кутун планламишнава. Абурни Италиядин ва Сербиядин виниз тир бегьер гудай ичин сортаринбур ишлемишзава: «Голден», «Делишес», «Грени Смит», «Гала», «Ред Чиф», «Фуджи». Яд гун патал стIалрин къайдада яд гудай алай аямдин Израилдин къайда ишлемишзава.

Артем Здуноваз хабар гайивал, инвестиционный проектдин сергьятра аваз багъдин майдандал 50 агъзур тонн емишар хуьдай гьамбархана эцигуналди, логистический центр тешкилда. Амни, гьар йисуз 10 агъзур тонн емишар гьакьдай объектар эцигуналди галай-галайвал кьилиз акъудда. Эцигунар алай йисуз башламишда, и кар патал 3 миллиард манатдин инвестицияр ишлемишда.

Акур кIвалахар ва авур суьгьбетар веревирд авуналди, Артем Здунова къейд авурвал, ихьтин проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишуниз чарасуз куьмекар гана кIанда.

«Куьруь са вахтунда ана, маса культураяр цун гьич фикирдизни гъиз тежер чкада, интенсивный багълар арадал атанва. Государстводи инвесторриз куьмекар гуда, къелемар къачудайла акъатзавай харжийрин тайин пай, гьакIни мелиорациядин рекьяй. Къейд ийиз кIанзава хьи, и жигьетдай чахъ еке программа ава. Ам, федеральный куьмекни желб авуналди, республикадин бюджетдай финансламишда.

Идалайни алава яз, проектдин сагьибдихъ ва райондин Кьилихъ галаз чна страхованидин месэлаярни веревирд авуна, харжарни чна субсидийралди эвез хъийизва, гьакI тадаракар къачун патал акъатзавай харжарни. И проект яшамиш хьун ва виликди фин герек я, гьикI лагьайтIа, район экономикадин жигьетдай вилик фини кIвалахдай чкаярни артухарда», - къейдна Артем Здунова.

Вичин нубатдай анал рахай Абдулмуслим Абдулмуслимова къейд авурвал, республикадин руководстводи ва Россиядин хуьруьн майишатдин министерстводи хуьрер кIвачел ахкьалдар хъувун патал еке кIвалах тухузва. «Алай вахтунда «Комплексное развитие сельских территорий» государственный программа туькIуьрзава. Адан сергьятра аваз чIехи такьатар чара авун гуьзлемишзава. И программади, ихьтин инвест-проектри хьиз, хуьруьн агьалияр маса чкайриз финин гьерекат акъвазарда. Ихьтин проектар маса районрин кьилер патални чешне хьун герек я», - къейдна ада.

Муниципальный райондин Кьил Нариман Абдулмуталибова къейд авурвал, цIийи Европадин технологийрал амал авуна багълар кутазвай «Паласа» ООО-дин кIвалахдилай аслу яз районда багъманчивал виликди физва, интерес артух жезва. Багъманчивал вилик тухудай вири шартIар ва мумкинвилер авай районда адан тIебиатдинни гьавадин шартIарикай генани еке менфят къачун патал инвесторди чалишмишвал ийизва. Идалайни алава яз и проектри агьалияр кIвалахдай цIийи чкайралдини таъминарзава, талукь тирвал, гьар дережайрин бюджетриз къвезвай налогрин кьадарни артухарзава. Чна хуьруьн майишатдин чилерин кьадар артухарун, цIийи массивар арадал гъун ва инвесторар желб авун герек я. ГьакI гадарнавай чилер ишлемиш тийиз гзаф йисар я. Мисал яз и массив 20 йисалай виниз ишлемиш тийиз хьана.

Районда эхиримжи йисара 1500 гектар чилер хуьруьн майишатдин оборотдиз хканва. И кар чна давамарда, гьикI хьи, и жигьетдай чаз республикадин руководстводин патайни чи тереф хуьн аквазва», - къейдна райондин Кьил Н. Абдулму-талибова.

Гуьгъуьнлай ДР-дин Гьукуматдин Председатель хъвадай минеральный ятар акъуддай «Мевер» заводдиз фена ва анин технологиядин кIвалахдихъ галаз таниш хьана. Заводдин продукция ахтармишун курортологиядин НИИ-да кьиле тухузва, экспертдин нетижа ава, гьакIни абур Москвада ва Махачкъалада аслу тушир тир аккредитация авай ахтармишунардай центрайра кьиле тухузва. Кархана пищевой хатасузвилин истемишунрихъ галаз кьадайвал сертификациядин аудит 2014-йисуз агалкьунралди кьиле фена. Мукьвал йисара заводдин къуватлувал мадни артухариз кIанзава. Заводдин мад цIийи кьве корпус эцигда, ятар цадай цIийи производстводин кьве линияр кардик кутада. И карди ана кIвалахзавайбурун кьадарни хейлин артухарда. Алай вахтунда заводдин работникрин вацран мажибди юкьван гьисабдалди 25-30 агъзур манат тешкилзава.

Гуьгъуьнлай мугьманар Кьасумхуьрел 150 аялди кIелдай чкаяр аваз эцигзавай цIийи школадин дараматдал фена. А кар къейд ийиз кIанзава хьи, Алидхуьруьн школа вич 2 корпусдикай ибарат я. 1-корпус III-Интернационалдин тIваруних галай колхозди 1946-йисуз накьвадин кирпичрикай эцигна, 2-корпус – сборно-щитовой дарамат 1966-йисуз эцигнавайди я.

И кьве дараматни ишлемишдай вахт фад алатна, чкIанвай гьалда авайбур я. Райондин Кьил Нариман Абдулмуталибов са шумуд сеферда къаришмиш хьайила, 150 аялди кIелдай чкаяр авай цIийи школадин дарамат «Повышение устойчивости жилых домов основных объектов и систем жизнеобеспечения в сейсмических районах РФ на 2009-2018 годы» Республикадин макьсаддин программадик кутуна ва 2018-йисуз эцигун къарардиз къачуна.

Проектдин сметадин къимет са меценатди гана. Объект эцигунин заказчикар яз РД-дин эцигунрин ва ЖКХ-дин «Республиканский центр сейсмической безопасности» РД-дин ГАУ ва подрядчикни «Дагстройсервис» ООО экъечIна. ЦIийи школадин сергьятда баскетболдин, волейболдин ва футболдин майданар, спортзал жеда. И объект октябрдин вацра ишлемишиз вахкун планламишнавай. Артем Здунова эцигунрин кIвалахдин еришар йигинарун ва школа алай йисан 1-сентябрдиз ишлемишиз вахкун истемишна.

«- Эгер квел четинвилер гьалтзаватIа чаз лагь, чна куьмек гуда. Аялри кIелиз 1-сентябрдилай башламишзавайди я. И кар абуру цIийи школада авун герек я», - къейд авуна Артем Здунова.

Вичин нубатда райондин Кьил Нариман Абдулмуталибова районда цIийи школайрин дараматар эцигунин, куьгьнебур ремонт авунин игьтияж екеди тирди къейдна.

И гуьруьшмишвилин вахтунда анал гьакIни налогар кIватIунин, районда яргъалди эцигзавай дараматрин, кьилди къачуртIа, Кьасумхуьрел эцигзавай спорткомплексдин, рекьерин ва маса тIал алай месэлаярни веревирд авуна.

ДР-дин Гьукуматдин Председателди райондин руководстводиз талукь тир тапшуругъар гана.

Эхирдай Нариман Абдулмуталибова ДР-дин Гьукуматдин Председатель Артем Здуноваз райондиз мугьман хьунай чухсагъул лагьана.

Гьазурайди – Абидин Камилов.

16-июнь - Медицинадин работникрин югъ

ТЕБРИК

За райондин медицинадин работникриз, и хиле кІвалах авур ветеранриз чпин пешекарвилин суварин Югъ рикІин сидкьидай мубараквза.

Дуьньядин винел сифтени-сифте герек ва мергьеметлу кеспидин иесияр тир квел виридалайни багьа хазина – инсанрин уьмуьр ихтибарнава. Умудзава, инлай кьулухьни, хивевай чІехи жавабдарвал дериндай гьисс авуналди, куьне райондин агьалийриз медицинадин рекьяй къуллугъ авун мадни хьсанарда.

Заз квехъ мягъкем сагъламвал, яргъал уьмуьр, хизанра шадвал, бахт ва берекат хьана кІанзава.

«Сулейман-Стальский район» муниципальный райондин Кьил Н. Абдулмуталибов.

Специалист разъясняет

Конъюнктивит

Конъюнктивит у детей - заболевание переднего отрезка глаза, характеризующееся воспалительной реакцией конъюнктивы на инфекционные или аллергические раздражители. Конъюнктивит у детей протекает с гиперемией, отеком слизистой оболочки глаза, слезотечением, светобоязнью, жжением и дискомфортом в глазах, отделяемым из конъюнктивальной полости слизистого или гнойного характера.

В детском возрасте конъюнктивит может приводить к развитию грозных осложнений – нарушения зрения, кератита.

Причины: среди детей широко распространены вирусные, бактериальные и аллергические конъюнктивиты.

Бактериальный конъюнктивит у детей может возникать не только при инфицировании внешними агентами, но и вследствие увеличения патогенности собственной микрофлоры глаз либо наличия гнойно-септических заболеваний.

Вирусный конъюнктивит у детей обычно развивается на фоне гриппа, аденовирусной инфекции, простого герпеса, энтеровирусной инфекции, кори, ветряной оспы и пр. В этом случае, кроме явления конъюнктивита, у детей отмечаются клинические признаки ринита и фарингита.

Аллергический конъюнктивит у детей сопутствует течению 90% всех аллергозов.

Высокая частота конъюнктивитов среди детей объясняется особенностями детской физиологии и спецификой социализации. Распространение глазной инфекции в детских коллективах происходит очень быстро контактным или воздушно-капельным путем.

При конъюнктивите бактериальной этиологии поражение глаз двустороннее, чаще последовательное – сначала инфекция манифестирует на одном глазу, через 1–3 дня поражается другой глаз. Типичным признаком бактериального конъюнктивита у детей служит слизисто-гнойное или вязкое гнойное отделяемое из конъюнктивальной полости, слипание век.

Вирусные конъюнктивиты у детей обычно сопровождают течение ОРВИ, поэтому характеризуются температурной реакцией и катаральными явлениями. В этом случае вовлечение глаз в воспаление происходит последовательно. Для вирусного конъюнктивита у детей характерны обильные жидкие водянистые выделения из конъюнктивального мешка, создающие впечатление постоянного слезотечения.

Лечение.

Ребенок с бактериальным или вирусным конъюнктивитом должен быть изолирован от здоровых детей. Подходящая терапия должна назначаться офтальмологом или педиатром; самолечение конъюнктивита у детей недопустимо. Категорически нельзя завязывать изаклеивать глаза, накладывать компрессы, поскольку в этом случае создаются условия для размножения возбудителей и воспаления роговицы.

Рекомендуется проведение туалета глаз с использованием настоя ромашки, раствора фурацилина или борной кислоты. Обработку каждого глаза необходимо проводить 4-8 раз в день отдельными ватными тампонами в направлении от наружного угла к внутреннему. Основу терапии конъюнктивитов у детей составляет местное использование лекарственных средств – закапывание глазных капель и мазевые аппликации.

Профилактика.

Большая распространенность и высокая контагиозность конъюнктивитов среди детей требует их своевременного распознавания, правильного лечения и предотвращения распространения. Ведущая роль в профилактике конъюнктивитов у детей отводится соблюдению детьми личной гигиены, тщательной обработке предметов ухода за новорожденными, изоляции больных детей, дезинфекции помещений и предметов обстановки, повышении общей сопротивляемости организма.

Меры профилактики очень важны не только в тот момент, когда ребенок уже заболел, соблюдение их в повседневной жизни поможет избежать серьезных осложнений.

- инфекционный конъюнктивит очень заразен для окружающих, поэтому приучите ребенка тщательно и часто мыть руки теплой водой с мылом;

- запрещается совместное использование глазных капель, салфеток, платков, полотенц, наволочек;

- родители которые ухаживают за больными детьми, также должны хорошо мыть руки и не использовать повторно салфетки которыми протирали глаза ребенка;

- в случае аллергического конъюнктивита вызванного цветением растений, держите окна и двери закрытыми в этот период. Проводите частую влажную уборку помещения, чтобы уменьшить количество аллергенов.

Шихрагимова Л. М., детский офтальмолог ЦРБ Сулейман-Стальского района

Балугъчивал – цІийи хел

Багъманчивал, уьзуьмчивал, магьсулдарвал, майвачивал, малдарвал – ибур Сулейман-Стальский райондин экономикадин ва хуьруьн майишатдин кьилин хилер я. Гьа са вахтунда, федеральный, республикадин жуьреба-жуьре программаяр ва кар алай проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай, инвестиционный майданар кардик кутазвай районда производстводин цІийи хилерни кардик кутазва. И рекьерай Герейханован хуьруьн поселенидин мулкунал еке кІвалах тухузва, ана са шумуд кархана, кьилдин ксарин куьмекчи майишатар тешкилнава, абуру кІвалахзава.

Муниципальный райондин Кьил Нариман Абдулмуталибов, райадминистрациядин Кьилин 1-заместитель Лацис Оруджев, Герейханован хуьруьн поселенидин администрациядин кьил Руслан Алдыров ва жавабдар маса ксарни галаз, и йикъара инвестиционный майданрал, куьмекчи майишатриз фена, анра кІвалахар тешкилнавай гьаларихъ галаз таниш хьана. Кьилди къачуртІа, карчи Агьмед Нуралиева тешкилнавай балугъчивилин фермадин кІвалахдилай райондин Кьил рази яз амукьна. Карчиди фермадал физвай рехьни херхем вегьена къайдадиз гъанва, экверни тухванва. Алай вахтунда фермада маса гун патал форель (форель золотистая ва радужная), гьакІни осетровый жуьредин балугъар хвена чІехи авунва. Карчиди райондин гьакимриз лагьайвал, чи уьлкведа балугърин ем агъуз тир ериндиди хьуниз килигна, ем Франциядай ва Италиядай маса къачузва.

Гележегда Агьмед Нуралиевахъ балугъар хвена чІехи авун патал 4 гектарда вир (гьавиз) эцигдай фикир ава. И кар патал ада Нариман Абдулмуталибовавай алава чилин участок гунин ва герек документар гьазурунин карда куьмек гун тІалабна. Райондин Кьили куьмек гун хиве кьуна.

- Чун мад сеферда инанмиш хьана хьи, районда чпин хизандин, санлай райондин агьалийрин дуланажагъдин шартІар хъсанарун патал зегьмет чІугвазвай, производстводин цІийи хилер ва къайдаяр кардик кутазвай зегьметкеш инсанрин къадар гзаф я, - къейдна Н. Ш. Абдулмуталибова. – Чна абурун тереф хуьзва ва гьар са карда чун абуруз куьмек гуз гьазур я. Балугъчивал чи районда цІийи хел я. Ам кардик кутунай Агьмед Нуралиеваз чухсагъул лугьуналди, чаз адахъ гьиле кьунвай баркаллу кІвалахда агалкьунар хьана кІанзава.

Текст кхьейди ва шикил ягъайди Хазран Кьасумов я

Рекьерни куьчеяр къулайбур жезва

Гьиле авай йисуз вич арадал атайдалай инихъ 90 йисан юбилей къейд авуниз гьазурвилер аквазвай районда хуьрер аваданламишунин, агьалийрин социальный месэлаяр гьялунин рекьерай еке кІвалах тухузва. Рекьера, хуьрерин куьчейра асфальт цунин рекьяй, мисал яз, алатай йисуз 30 миллион манатдин кІвалахар тамамарна. Эхиримжи йисара Кьасумхуьрел, Герейханован хуьре, ЦІийи поселокда, Эминхуьре, пуд СтІалрал, Чуьхверхуьрел, ДаркІуш Къазмайрал ва маса хуьрера гзаф куьчейра асфальт цана. И кІвалах алай йисузни давамзава.

ИкІ, и йикъара муниципальный райондин Кьил Нариман Абдулмуталибов, райадминистрациядин Кьилин 1-заместитель Лацис Оруджев, «сельсовет Касумкентский» хуьруьн поселенидин кьил Далгат Бабаев, адан заместитель Фазил Мамедяровни галаз, райондин центрадал (ПМК микрорайонда) Б. Султангьамидан тІваруниxъ галай куьчеда асфальт цанвай, ЦІийи поселокда Чернышевскийдин тІваруниxъ галай куьчеда и йикъара асфальт цадай чкайрал фена. ЦІийиз асфальт цанвай Б. Султангьамидан куьчедин (саки 700 метр яргъивал авай) кьилихъ, Чирагъ-чай вацІун къерехда, аялар къугъвадай майданни туькІуьрда. Чил дуьзарна гьазурнава.

- Алай йисуз чна районда кардик квай рекьерин фондунин пулунин такьатрин гьисабдай Кьасумхуьрел ва райондин маса хуьрера куьчейра асфальт цунин рекьяй 30 миллион манатдин кьимет авай кІвалахар кьилиз акьудда, - лагьана чаз райадминистрациядин Кьилин 1-заместитель Лацис Оруджева. – Шадвалдай кар ам я хьи, куьчейра асфальт цунин кІвалахра хуьрерин агьалийрини чпелай алакьдай куьмекар гузва. Ихьтин баркаллу кІвалахдай чна абуруз чухсагъул лугъузва.

Фазил Мамедярова чаз лагьайвал, Кьасумхуьрел гьар йисуз 5-6 куьчеда асфальт цазва. Са кьуд-вад йисалди райцентрадал вири куьчейра и кІвалах акьалтІарда.

Асфальт цазвай куьчейра чаз анрин агьалийрихъ галаз ихтилатар ийидай мумкинвални хьана. ИкІ, Юнус Кьасумова (Б. Султангьамидан куьче), Роза Исламовади, Дагъустандин халкьдин муаллим Набиюлагь Алхасова (Чернышевскийдин куьче) ва масабуру рекьерни куьчеяр къулайбур ва хатасузбур авун патал къайгъударвал авунай райондин Кьил Нариман Шамсудинович Абдулмуталибоваз, райадминистрациядиз, Кьасумхуьруьн поселенидин администрациядиз чухсагъул лугъузва.

Роза Исламовади лагьайвал, райондихъ рикІ кузвай кьегьал хва Нариман Шамсудинович кьиле авай ва рикІер ачух, зегьметкеш инсанар яшамиш жезвай район йикьалай-къуз чІехи, гуьрчег, авадан жезва, ида агьалийрик шадвал кутазва.

Хазран Кьасумов

«Шарвили» - 2019

«Шарвили» эпосдин тарихдикай ва суварикай

Эпос. И гафуниз Мегьамед Гьажиеван словарда ихьтин баян ганва: гьикаядин, ихтилатдин тегьерда туькІуьрнавай литературадин жуьре, месела махар, романар, гьикаяяр ва масабур. И рекьяй машгьур пешекар Б. Н. Путилова лагьанвайвал, «эпосдиз уьмуьр гьакъикъи гьалара къалурун хас туш. Гьатта бязи затІар, крар, гьалар уьмуьрдинбур хьайитІани. Инамах, миф ва гьакъикъат санал жеда». Лезгийрин игитвилин «Шарвили» эпосдани махарин алемни гьакъикъат санал ала. Дуьньяда машгьур маса халкьарин эпосринарада «Шарвили» виче махариз хас лишанар гьакъикъи тарихдин лишанриз элкъвенвай эсер я. Лезгийрин игитвилин эпосдин тарихдикай ва и эпосдиз талукь яз къадим Ахцегьа тухузвай суварикай ихтилатар авун патал чун Сулейман-Стальский райондин культурадин отделдин начальник, Дагъустандин халкьдин шаир Майрудин Бабахановичахъ галаз гуьруьшмиш хьанва.

- *Майрудин Бабаханович, малум тирвал, лезги халкьдин игитвилин эпос «Шарвили» халкьдин руьгьди гзаф йисара арадал гъанвай эпический чІехи эсер я. Гьавиляй заз вуна сифтедай эпосдин тарихдикай, яни ам арадал атуникай, лагьанайтІа кІанзавай.*

- ГьакъикъатдаНи «Шарвили» эпосдин «дувулар» агъзур йисарин деринра ава. Эпосдиз талукьарна сувар тухуникайни гьа икІ лугьуз жеда. ИкІ, мисал яз, 1848-йисуз къадим Ахцегьа Шарвилидин сувар кьиле тухузвайдакай Ахцегьрин къеледин комендантдин руш Нина Рота немс чІалалди акъатай «Воспоминания «Девы гор» ктабда кхьенва. Суварик жегьилри къуршахар кьунай, балкІанраллаз чукурунар авунай, къванер хкажунай акъажунар тешкилзавай, гьалибчидиз «Шарвили» тІвар гузвай. Ида къалурзава хьи, чи халкьари «Шарвилидин» сувар виш йисарин виликни тухузвай.

Халкьдин игитвилин эпосдикай сифте яз малумат гайиди чи лап зурба фольклористрикай сад хьайи Агьалар Гьажиев я. Ада 1941-йисуз вичи акьудай «Лезгийрин фольклор» ктабда Шарвилидикай хкемви Загьир Магьмудовавай кхьейса риваят чапнава. Ктабдин эхирда гьа риваят машгьур фольклорист Александр Назаревича урус чІалаз элкъуьрнани ганва. Ина А. Назаревича гьакІни Шарвилидикай вичиз малум тир маса хейлин малуматарни кІелдайбурун фикирдиз гъизва.

Гуьгъуьнин йисара Шарвилидикай материалар кІватІунал гзаф инсанар машгъул хьана. Абурун тІварар кьун, абурун баркаллу зегьметар рикІел хкун, заз чиз, чи буржи я: А.Гъаниева, Гь.Гашаров, З.Ризванов, Б.Селимов, Абдул Фетягь, Д. Шерифалиев ва мсб. ГьакІни Шарвилидикай материал, кьвед лагьайдиз (А.Гьажиевалай гуьгъуьниз), вичин «Дагъустандин риваятар ва гьакъикъат» ктабда чІехитарихчи даргиви Р. Мегьамедова чапнай ва лезги жемятдиз Шарвилидикай риваятар кІватІ хъувуниз эвер ганай.

А.Гъаниевади къадим Ахцегьай кІватІай 30-далай виниз «Шарвилидин гьунарар», Гь.Гашарован «Лезгийрин къагьриманвилин манияр» ктабда гьатай текстер Шарвилидикай материалар жагъур хъувунин карда иллаки кьетІен камар хьанай.

Чи шаирар тир З.Ризванова ва Б.Салимова чпи Азербайджандин ва Дагъустандин хуьрера кхьей риваятрин бинедаллаз «Шарвили» эпосдин къад паюникай ибарат тир литературадин версия арадал гъана.

Им гьададли чи баркаллу чІехи стхайри ва вахари тухвай кІвалах акьалтІарна кІанда лагьай гаф туширди Д.Шерифалиева мукьвара акъудай «Шарвили» эпос: цІийи риваятар ва делилар» ктабди тестикьарзава. Ана Шарвилидиз ва, санлай къачурла, чи халкьдин тарихдиз талукь пара марагьлу делилар гьатнава.

Мадни са мисал: мукьвара Москвада акъатнавай 20 томдикай ибарат тир «Дагъустандин фольклордин гуьмбетрин сиягь» ктабда чи жегьил алим А.Гашаровадин редакциядик кваз Шарвилидикай 8 сюжет гьатнава. Имни шад жедай каря.

«Шарвили» эпос илимдин бинедаллаз чирунин карда машгьур алимар тир Агьед Агьаева, Фируза Вагьабовади, Айбике Гьаниевади, Гьажи Гашарова еке зегьметар чІугуна. 1959-йисуз литературовед ва философ Агьед Агъаеван «Лезгийрин литература» ктаб чапдай акъатнай. Ана алимди сифте яз «Шарвили» эпосдикай вичин фикирар лагьанва. Гуьгъуьнлай и кІвалах винидихъ тІварар кьунвай алимрини давамарна.

«Шарвили» эпос са фольклордиз, литературадиз талукь факт туш, ам чи халкьдин руьгьдин дестек я. АкІ тирдичаз гзаф месэлайрай аквазва. Килиг, гьихьтин рум ганвайтІа ада чи культурадин маса хилерни вилик финиз: тІвар-ван авай композитор М.Гьуьсейнова лезгийрин сифте опера «Шарвили» кхьена, Э.Наврузбекова «Шарвили» драма теснифна ва сегьнеламишна, скульптор Ш.Шахмарданова «Урусатдин гуьмбетрин къизилдин фондуна» гьатнавай Шарвилидин къамат арадал гъана. Чун гьеле Шарвилидикай чи писателри кхьенвай кьван эсеррикай рахазвач.

- *Майрудин Бабаханович, ви фикирдалди, лезгийрин эпосдин кьетІенвилер квекай ибарат я? Мадни, Шарвили гьакъикъатда хьайи кас ятІа?*

- И суалриз за куьрелди жавабар гуда. Сад лагьайди, чаз эпосдай аквазвай Шарвили гьакъикъатда хьайи, тарихда яшамиш хьайи кас яни-тушни суал эцигун дуьз туш. Вучиз лагьайтІа, ам фольклордин эсердин игит я. Гьелбетда, са девирда чи халкьдин къуллугъда акъвазай, ам душманрикай хвейи са къагьриман хва хьана. Имни шаксуз кар я. Адан кьегьалвилери халкьар гьейранарна, адакай манияр туькІуьриз башламишна. Къвез-къвез халкьдин сивера аданкъаматдиз, авур игитвилериз махарин тав яна. Имни тІебии, эпосдиз хас каря.

Са риваятра римвийрин полководец Лукуллан кьушунрихъ галаз, масабура Надир-шагьдин чапхунчийрихъ галаз дяве ийиз къалурзавайла, Шарвилидиз тарихда хьайи кас я гьикІ лугьуз жеда кьван? РикІел хкин, Лукулл чи эрадал къведалди са виш лагьай йисуз яшамиш хьайи римвийрин сардар тир, Надир-шагь - 18 лагьай виш йисуз.

- *Са рахунни алачиз, вуна «Шарвили» эпосдикай, ам кІватІунин, ахтармишунин, халкьдин арада таблигъ авунин карда чи алимри, яратмишдай интеллигенциядин векилри чІугур зегьметдикай авур ихтилатар чи газет кІелзавайбуруз итижлу жеда. Гила вуна «Шарвили» эпосдиз талукьарна Ахцегьа тухузвай суварикай лагьайтІани хьсан жедай.*

Лезгийрин игитвилин эпос машгьур авунин карда халкьдин баркаллу хва, общественный деятель Имам Музамудинович Яралиева чІугур ва чІугвазвай зегьметар зурба я. Ада кьил кутуналди «Шарвилидин» сувар сифте яз Ахцегьа 2000 йисуз тухванвай. И суварихъ республиканский статус ава. И. М. Яралиев сувар тухунин республиканский оргкомитетдин председатель я. Са шакни алачиз, алай девирда им лезгийрин виридалайни гурлу сувариз элкъвенва. Суварик Россияда, Азербайджанда, Къазахстанда, Туьркменистанда яшамиш жезвай лезгийри, Дагъустандин маса халкьарин векилри, гьакІни Москвадай, Санкт Петербургдай, Россиядин маса субъектрайни шегьеррай къвезвай гзаф кьадар мугьманри иштираквава. «Шарвили» эпосдин сувари халкьар сад-садав агудзава, абурун арада дуствилин, стхавилин алакъаяр мягькемарзава.

ЦІинин сувар кьетІенди я - 20 йисан юбилейдин сувар я. И 20 йисан къене суварихъ вичин къайдаяр ва кІалубар хьанва. Бязибуру тикъетарни язавай дуьшуьшар жезва, сувар гьа са жуьреда физва лугьуз. Кьан чна халкьдин рикІ алай «Яран-Сувар». Ам, тахьайтІа, гьар йисуз къайдаяр дегишариз тухузвани?

Мадни са алава: суварин саки вири харжар И. М. Яралиеван мергьаметлувилин «Умуд» фондуни ийизва. Гаф кватай чкадал лугьуз кІанзава хьи, «Шарвили» эпос гьам лезги ва гьакІни урус чІалал чап авунин харжарни ада вичин хивез къачурдия.

-*Майрудин Бабаханович, къадим Ахцегьа тухузвай «Шарвили» эпосдин сувариз Сулейман-Стальский районда гьар йисуз чешнелу гьазурвилер аквазва, суварин мярекатда районэгьлийри гуьгьуьллудаказ иштираквава. Алай йисуз и жигьетдай районда гьалар гьихьтинбур я?*

- Виликан йисара хьиз, цІинин йисузни «Шарвилидин» сувариз гьазурвилер акунин, райондин агьалийри Ахцегьа тухудай суварин мярекатда иштиракунин мураддалди районда оргкомитет тешкилнава, тухудай мярекатрин план тестикьарнава. Оргкомитетдин кьиле райондин кьил Нариман Шамсудинович Абдулмуталибов акъвазнава. Йисан сифтедилай эгечІна оргкомитетдин заседанияр тухузва, анрал сувариз гьазур жедай рекьер-хьуьлер тайинарзава. «Шарвили» эпосдиз, сувариз талукьарна школайра сочиненияр кхьизва, эпосдай чІуквар кІелунай, шикилар чІугунай конкурсар, спортдин акъажунар тухузва. Лугьун лазим я хьи, гьар йисуз Ахцегьа тухузвай суварик Сулейман-Стальский райондай 2000-3000 касди гуьгьуьллудаказ иштираквава.

Ахцегьа суварин юкьуз гьар муниципалитетди кьилдин вичин майданар тешкилзава, майданрин конкурсни кьиле физва. Чи райондин майданни цІи гурлуди, гьар жуьредин нумрайрикай ибарат тирди жеда, чи жегьилри спортдин рекьяй акъажунрани иштиракда. «Шарвили» сувариз талукьарна «Къуредин хабарар» газетдин махсус нумра акъудда, «Къуредин ярар» культурадин макандисувариз талукьарна журнал гьазурда.

Жуван суьгьбетдин эхирдай заз лугьуз кІанзава хьи, санлай къачурла «Шарвили» эпос халкьдин мурадрин, азадвиликай, аслу туширвиликай фикиррин, хиялрин энциклопедия я. Ам оптимиствилин нотайрал акьалтІзава: «Зи халкь куьн эгер са вядеда кІевера гьатна, квез куьмек герек атайтІа, гьа чІавуз КІелед хивез, зи сурун кьилихъ атана, куьне пуд сеферда «Шарвили, Шарвили, Шарвили!» лагьана, эвера, Гьа чІавуз зун куь куьмекдиз къведа». Им халкьдин руьгьдин чІехивилин, адан экуь гележегдихъ авай чІехи умудрин лишан я.

Девирар, несилар къвез алатда. ЯтІани «Шарвили» эпос ва адан кьилин игит тир пагьливан Шарвили вири девирра чи халкьдин дамах ва даях яз амукьда.

Хазран Кьасумов, Лезги писателрин Союздин член

Райондин 90 йис

«Абадвилин, мублагьвилин рекье»

Чирайондин 90 йис тамам хьунихь галаз алакъалу яз «Куьредин хабарар» газетда йисан сифтедилай махсус рубрика ачухнава, адак кваз санлай райондин, кьилдин хуьрерин, карханайрин, организацийрин тарихдикай, райондин надир ва пак чкайрикай, райондай акъатай баркаллу инсанрикай макъалаяр, рикIел хкунар гузва.

Лагьана кIанда, райондин юбилейдиз талукьарнавай материалар республикадин газетра, электронный такьатрани гузва. ИкI, республикадин жемиятдинни сиясатдин «Лезги газетдин» 23-нумрада «Сулейман-Стальский райондин – 90 йис» рубрикадик кваз «Абадвилин, мублагьвилин рекье» макъала ганва. Ругуд шикилни галай макъалади газетдин 4-5-чинар тамамвилелди кьуна. Макъала Кьиблепатан Дагъустандин чилер патал Кьизил Ордадин, Ирандин, Туьркиядин, Ширвандин шагьрин, ханарин, султанрин арада кьиле фейи бягъсерилай, 1800-йисарин сифте кьилера Шихидхуьруьн ва Татарханрин мулкарал кьиле фейи женгерилай, 1812-йисуз Урусатдин пачагьлугъди Куьредин ханлух вичин къаюмвилик кутунилай башламиш жезва. Макъалада 1917-йисан Октябрдин инкъилабдилай гуьгъуьниз округда зегьметчи инсанрилай истисмарвилин зулум алудай дегишвилер кьиле финикай, 1929-йисан 3-июлдиз ВЦИК-дин Президиумдин къарардалди Куьре округдин мулкарал Кьасумхуьруьн, Кьурагь ва са тIимил геж хьиз, Хив, Агъул районар тешкилайдакай, 1969-йисан 12-майдиз РСФСР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди XX асирдин Гомер СтIал Сулейманан 100 йисан юбилейдин гьуьрметдай район шаирдин тIварунихь ягъайдакайни суьгьбетзава. Макъалада райондай акъатай машгьур ксарин тIварарни кьунва, абурун лайихлувилер къейднава.

- Къе Сулейман-Стальский район республикадин чIехибурукай, экономика, культура йигин еришралди вилик физвай, агьалийрин агьваллувал къвердавай хьсан жезвай районрикай сад я. 16 администрациядик 39 хуьр акатзава. Анра 60 агъзурдалай виниз агьалияр яшамиш жезва, - кхьизва «Лезги газетда».

Макъалада райондин къенин къайгъуйрикай, хуьруьн майишатдин ва промышленностдин карханайрин кIвалахрикайни, тайин делилар ва мисалар гъиз, гегьенщдиз суьгьбетзава. Са гафуналди, макъалада райондин вири терефар къалурнава. Гьавиляй ам итижлудини хьанва.

Лена Саидова

Музейрин алакъа мягькемарзава

Мукьвал йикъара Алкьвадрин хуьрекардик квай Гьасан эфендидин музейдиз «Дербентский музей истории мировых культур и религий» ДР-дин государстводин бюджетдин учреждениедин (ГБУ-дин) пешекарар атана. Абуру «Сакральный атрибут» интерактивный фотопроектдин сергьятра аваз санлай санал юзурдай (передвижной) выставка ачухна ва ам алкьвадарвийриз къалурна. Чаз акурвал, Дербентдин музейдай гъана, Алкьвадрин музейда «Потомки Г. Алкадари», «Этапы жизненного и творческого пути», «Фронтовые потомки Гасана Алкадари», «Потомки Гасана Алкадари и Али – Искандара Алкадарского», «Этика философа А. А. Гусейнова», «Ветви родословной Гасана Алкадари» ва маса тIвараралаз выставкаяр, стендар акъуднавай. Анра Гьасан эфендидин, адан тухумдин векилрин шикилар, наградайрин удостоверенияр, ктабар, газетар, журналар, илимдин кIвалахрин копияр ва гзаф маса шейэр (саки 500-дав агакьна) эцигнавай.

Мярекат ачухдайла Гьасан эфендидин музейдин директор Гьуьсейн Гьуьсейнова ва «сельсовет Алкадарский» хуьруьн поселениедин кьил Алим Гьуьсейнова Дербентдин музейдай атанвай пешекарар тебрикна, ихьтин мярекатрихь музейрин арада авай алакъа мадни мягькемдив ва сихди хьун патал авай метлеблувал къейдна. Идалайни гъейри, Гьуьсейн Гьуьсейнова Гьасан Эфендидикай, адан баркаллу тухумдикай, музейдин кIвалахрикай,

ана авай экспонатрикай гегьеншдиз метлеблу рахунарни авуна, цIинин йисуз 90 йисан юбилей къейдзавай Сулейман-Стальский райондин ва Алкьвадрин хуьрерин тарихдикай суьгьбетна.

Жавабдин гаф рахай илимдин рекьяй Дербентдин музейдин директордин заместитель Карина Мусесовади ва выставкадин заведующий Айгюн Алиевади кьадим Дербентдин 2000 йисан юбилей къейд авунин сергьятра аваз ачухай дуьньядин культурайрин тарихдин ва диндин музейдикай, ана авай экспонатрикай, «Сакральный атрибут» проектдикай, гележегдин планрикай суьгьбетар авуна.

Карина Мусесовади «Сакральный атрибут» выставка тешкилунин карда куьмек гунай Гьасан эфендидин музейдин директор Гьуьсейн Гьуьсейноваз Чухсагъулдин чар (шикилда) вахкана.

Рахунрилай гуьгъуьниз мярекатдин иштиракчийриз Дербентдин музейдикай видео-ролик къалурна.

Мярекатдин эхирдай Алкьвадрин хуьруьз мугьман хьунай, метлеблу выставка ачухунай Гьасан эфендидин музейдин директор Гьуьсейн Гьуьсейнова Дербентдин музейдин директордин заместитель Карина Мусесовадиз савкьатяз «Магомед Ярагский. Духовное наследие и наследники» ва «Хаджи Давуд» ктабар гана.

Текст кхьейди ва шикил ягъайди Хазран Къасумов я

СПОРТ

Велибег Ягъибегован турнир

Мукьвара Сулейман-Стальский райондин 1-нумрадин ДЮСШ-дин ва Вини СтIалрин юкьван школадин спортдин залра машгьур спортсмен Велибег Ягъибегов рикIера хуьнин лишан яз волейболдай 13-районрин юрттах турнир кьиле фена. Ам муниципальный райондин администрацияди, физический культурадин, спортдин ва жегьилрин крарин рекьяй Комитетди ва

Ягъибеговрин хизанди тешкилнавайди тир.

Турнир ачухунин мярекатдал рахай райадминистрациядин Кьилин 1-заместитель Лацис Оруджева регьметлудан экуь къаматрикIел хкана, турнирда иштираказвай командайрихь агалкьунар хьана кIанзавайди лагьана.

Турнирда Сулейман-Стальский райондин Вини ва Кьулан СтIалрин сад авунвай, Агъа СтIалрин, Курхуьруьн, 1-нумрадин ДЮСШ-дин, Мегьарамдхуьруьн райондин Советский хуьруьн, Хив райондин АрхитIрин ва Каспийск шегьердин командайри иштиракна. Абурун арада акъажунарни кьизгъиндаказ кьиле фена.

Велибег Ягъибегован турнирда 1-чка Курхуьруьн, 2-чка Вини ва Кьулан СтIалрин (сад авунвай команда), 3-чка Агъа СтIалрин ва 4-чкани Каспийск шегьердин командайри кьуна.

Гъалибчи ва призрин чкаяр кьур командайриз кубокар, талукь дережайрин дипломар, кьиметлу пишкешар ва пулдин призар гана.

Махсус призриз турнирда тафаватлу хьайи кьилдин спортсменарни лайихлу хьана.

Хазран Къасумов

БРУЦЕЛЛЕЗ

Бруцеллез - им лапагрик, цIегьерик, маларик ва инсанрик акатдай азар я. И азардин кьилин лишан бугъаз гьайванри данаяр, кIелер, бацIияр ва барцIакар гадарун ва ген кьун я. Бруцеллездин азарди майишатриз, малдарвилиз еке таъсир ийизва. Бруцеллездин микробди мекьивилиз яргъалди дурум гуда: це ва ламу чиле -100 - 115 юкъуз , якIа -80- 110 юкъуз , нисида - 45 юкъуз , фитеда 45 юкъуз, лапагдин хамуна ва сара 2-5 вацра дурум гуда. Амма чимивилиз и микробривай яргъалди дурум гуз жедач, ракьинин нурари 2 сятинилай, ргазвай никIеда 1-2 декьикьадилай микробар телеф жеда.

Бруцеллездин азар акатунин кьилин себеб азарлу гьайванрихь галаз сагъ гьайванрин алакъа хьун я. И азар кIвалин гьайванрикай инсанрикни акатзавай хаталу азар я. Бруцеллездин азар инсанрик акатзавай дуьшуьшар ихьтинбур я: азарлу гьайван кьасаб ийидайла, нек ругун тувуна, ниси 45 юкъуз кьеледа тун тувуна ишлемишайла ва хпехьанри дул кьачудай дуьшуьшра акатзавай азар я. Гьайванри данаяр, кIелер ва бацIияр гадардай дуьшуьшар хьайитIа, чкадал алай ветеринарный работникриз хабар гана кIанда.

Магомедов Д. М., и.о. начальника ГБУ РД
Сулейман-Стальского РВУ

Госуслуги легко

ПОЛУЧИТЬ СУБСИДИЮ НА ПРИОБРЕТЕНИЕ ЖИЛЬЯ МОЖНО ЧЕРЕЗ МФЦ

В рамках реализации проекта по обеспечению жильем инвалидов и семей, воспитывающих детей - инвалидов на площадках многофункциональных центров республики организован прием заявлений от граждан.

На получение субсидии могут претендовать граждане РФ, являющиеся инвалидами 1-й группы и семьи, имеющие детей- инвалидов, состоящие в сводном списке отдельных категорий граждан.

Социальный проект предусматривает предоставление инвалидам жилья с использованием собственных средств и механизма ипотечного кредитования.

Сумма собственных средств заявителя должна составлять не менее 750 тысяч рублей, либо данная сумма может быть внесена за счёт ипотечного кредита, вся остальная стоимость жилья будет компенсироваться за счёт средств бюджета согласно утверждённой формуле (но не более установленного максимального размера субсидии в размере 1 652 055 руб). Субсидия может быть использована на приобретение жилого помещения только на территории Республики Дагестан, а ее получателями могут выступить граждане, живущие на территории региона. Подать заявление в МФЦ можно будет с 1 июня до 1 августа текущего года.

ГЬУЬРМЕТЛУ ЮЛДАШАР!

2019-йисан кьвед лагьай пай патал **«КУЬРЕДИН ХАБАРАР»** газет кхьин башламишнава.

Индекс:

6 вацранди – 51369

Газет подписка авун патал агъадихь галай кьиметар тайинарнава.

Почтуна ва адан чкайрал алай отделенийра:

6 вацра – 280,80 манат

Редакцияда:

6 вацра – 150 манат

Редакцияда газет кхьидайбурувай пул чкадал кьабулда.

Утерянный аттестат о полном среднем образовании за №1459691, выданный в 2004 году Новопоселковой СОШ на имя Шидиевой Саиды Даировны, считать недействительным.

«КЮРИНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ»
(на лезгинском языке)
Тешкилатчи:Сулейман-Стальский райондин администрация
Кьилин редактор А. М. Мирзалиева
Редакциядин ва издателдин адрес: 368760, Кьасумхуьр, СтIал Мусаибан куьче, 3. Телефон: 3-41-65
Печатдин кIвал
Газетдин электронный почта kizvestiya86@mail.ru

Газета зарегистрирована Южным окружным межрегиональным территориальным управлением по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций, регистрационный номер ПИ №10-4325 от 28.01.2002г.

Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.
Макъалайрин, абура гъизвай делилрин дуьзвилин патахъай жаваб авторри чпи гуда. Макъалайриз рецензияргузвач ва абур элкъвена вахкузвач.
Чап ийиз вахкудай вахт 15:00. Чап ийиз вахкана 10:30
Газетдин индексар: Йисан – 63323; Зур йисан – 51369
Газет йиса 52 сеферда акъатзава.
Гь – И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.
12+ - Икьван яшар хьанвайбуру к1елрай.
Газет ООО «Типография-М» типографияда чапна, 368600, Дербент шегьер, С. Къурбанован куьче, 25. Тираж 1500. Зак. №